

Document	Archeologische Quickscan	
Plangebied	Westeinde 107 (INCOTEC), Enkhuizen, gemeente Enkhuizen	
Adviesnummer	21160	
Opsteller(s)	B.C. ter Steege (senior KNA archeoloog) & M.H. Bartels (regio-archeoloog)	
Datum	17-06-2021	

Advies	Archeologische opgraving	(kosten initiatiefnemer)
Vervolgtraject	Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de initiatiefnemer om verdere stappen door te nemen.	
	M.H. Bartels (senior archeoloog)	06-30468593

Archeologische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Enkhuizen (Jacco Eenkoren) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot sloop en nieuwbouw op het terrein van Incotec in Enkhuizen, gemeente Enkhuizen (afb. 1). Het ligt in de planning een groot deel van de bestaande bebouwing te slopen en het terrein zowel aan de noordzijde als aan de zuidzijde opnieuw in te richten in de vorm van parkeerplaatsen, waterpartijen en nieuwbouw. Helemaal aan de zuidzijde van het terrein wordt een nieuwe ontsluitingsweg aangelegd (afb. 2). De exacte verstoringsdiepte, ligging van kabels en leidingen en verstoringsgraad is nog onduidelijk.

Afbeelding 1. De locatie van het plangebied (witte stippellijn) op de topografische kaart (bron: PDOK).

Figuur 2.2.2.2: Figuur bestaande en toekomstige situatie (bron: AAB).

Afbeelding 2. De huidige en beoogde situatie op het terrein van Incotec.

2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

De gemeenteraad van Enkhuizen heeft op 2 april 2013 de 'Archeologische Beleidsnota gemeente Enkhuizen 2013' vastgesteld¹ en tegelijkertijd de Erfgoedverordening Enkhuizen 2010 daarop aangepast. Een belangrijk onderdeel van deze nota is de Beleidskaart Archeologie. Op deze kaart is aangegeven waar de bekende archeologische vindplaatsen zich bevinden en welke archeologische verwachtingszones er zijn in de categorieën (zeer) hoog, middel en lage verwachting. De verwachting is gecombineerd met een beleidsadvies per archeologische verwachtingszone (afb. 3).

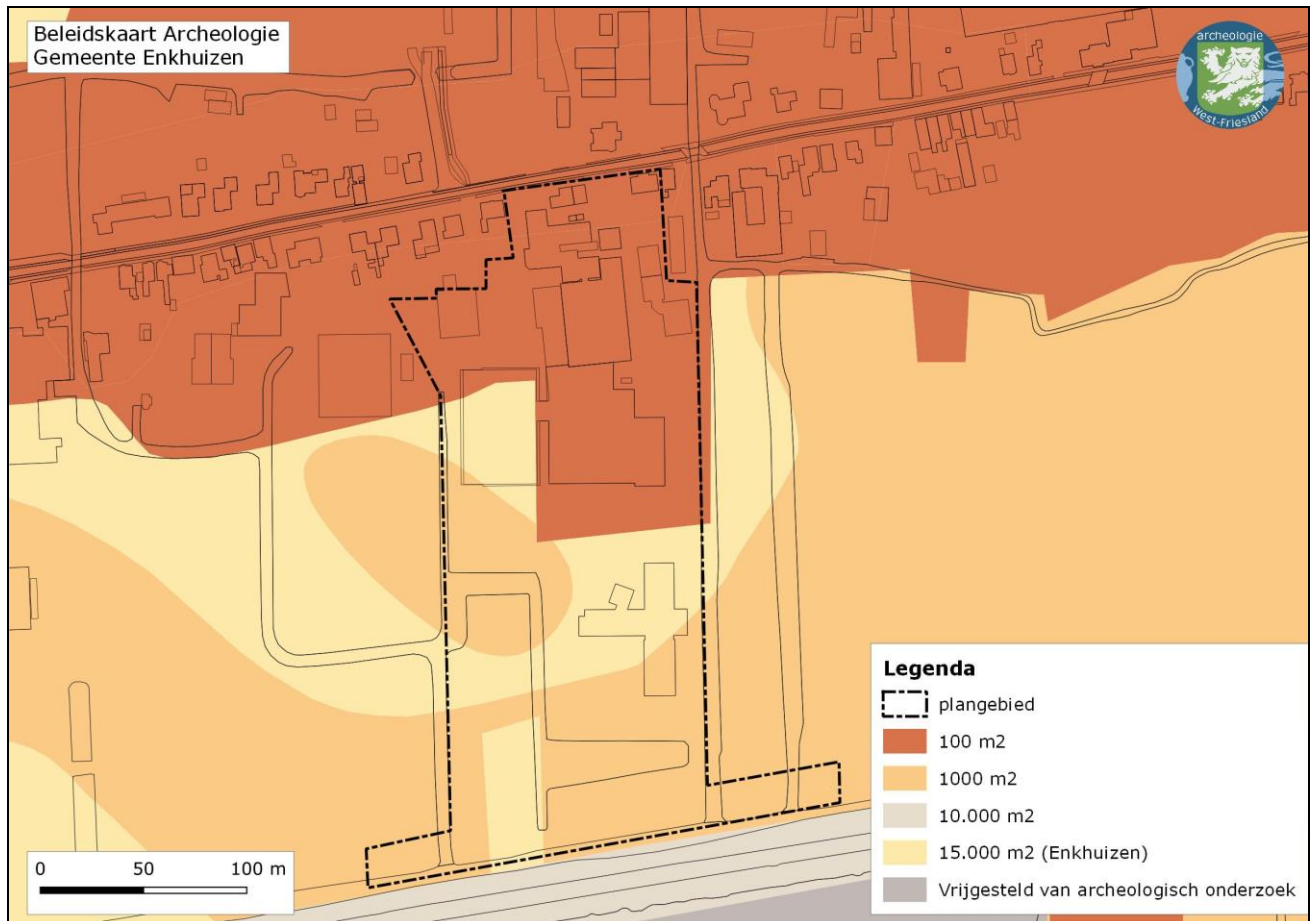
Het plangebied ligt in drie verschillende zones (afb. 3), te weten:

- Archeologisch Waardevol Gebied 4 (AWG4, kleur donkeroranje): hoge archeologische waarde - archeologisch aspect meewegen bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 35 cm;
- Archeologisch Waardevol verwachtingsgebied 3 (AWV3, lichtoranje): hoge en middelhoge verwachting - archeologisch aspect meewegen bij ingrepen groter dan 1.000 m² en dieper dan 35 cm;

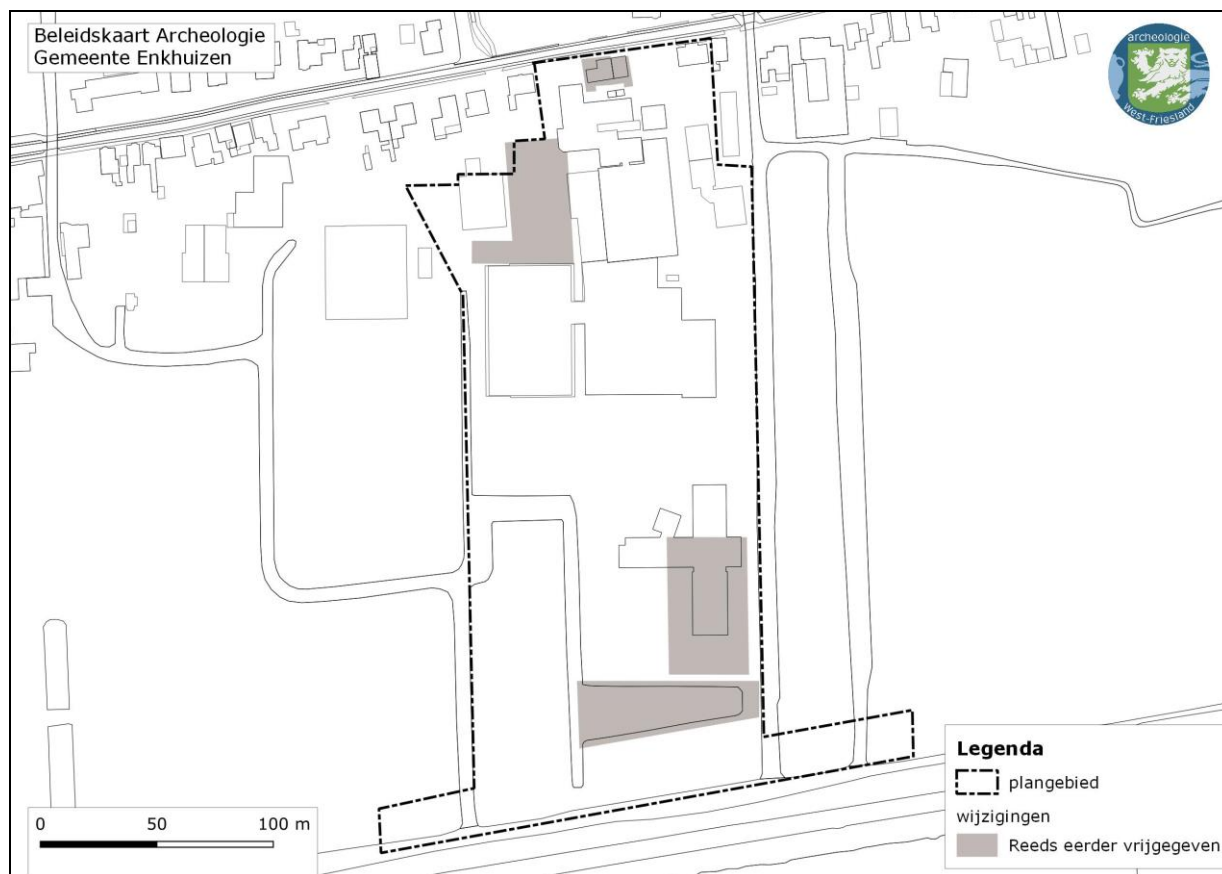
¹ Molenaar & Van Berkel 2013.

- Archeologisch Waardevol verwachtingsgebied 4 (AWV4, lichtgeel): lage archeologische verwachting – archeologisch aspect meewegen bij ingrepen groter dan 15.000 m² en dieper dan 35 cm.

Binnen het plangebied hebben in de loop der jaren meerdere archeologische onderzoeken plaatsgevonden (zie paragraaf 4). De locatie van de archeologische onderzoeken is op basis van dat onderzoek reeds vrijgegeven (zie afb. 4).

Afbeelding 3. De locatie van het plangebied op de Beleidskaart Archeologie van de gemeente Enkhuizen.

Afbeelding 4. De locatie van de reeds vrijgegeven delen binnen het plangebied (in grijs).

3. Cultuurhistorische achtergrond

Het Westeinde is onderdeel van de Streekweg. De Streekweg is waarschijnlijk in de 12de eeuw aangelegd als binnenwaterkerende dijk en tegenwoordig nog terug te zien als weg tussen Westwoud en Enkhuizen. Hierlangs zijn lintdorpen ontstaan. Het Westeinde ligt tussen het dorp Bovenkarspel en Gommerskarspel, dat later is opgegaan in de stad Enkhuizen.

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. De oudste kaart waarop het plangebied zichtbaar is, is de kaart van Jacob van Deventer uit omstreeks 1560 (afb. 5). De kaart toont rechts de stad Enkhuizen voordat de grote stadsuitbreiding aan het einde van de 16de eeuw plaatsvond, waarbij onder meer de nog bestaande wallen en bastions rond de stad werden aangelegd. Geheel links is het Westeinde zichtbaar, een buurtschap van de stad. Het buurtschap lag buiten de stadsmuren van Enkhuizen, maar viel onder de jurisdictie van de stad. De wetten en regels van Enkhuizen waren dus ook van toepassing op het Westeinde. Tussen de stadsmuren van Enkhuizen en het Westeinde zijn slechts hier en daar huizen aan weerszijden van de Streekweg aanwezig. Aan de noordzijde van het onderzoeksgebied wordt op de kaart een paar huizen weergegeven.

Uit omstreeks 1650 dateert de kaart van Johannes Dou (afb. 6). Enkhuizen heeft inmiddels haar huidige omvang bereikt en geheel rechts is op de uitsnede de Koepoort en een paar bastions van de stad zichtbaar. De bebouwing van het Westeinde is inmiddels uitgebreid naar het westen: tot vlakbij de stadswallen van Enkhuizen is aaneengesloten bebouwing aanwezig aan weerszijden van de Streekweg. Dit is ook het geval voor de noordzijde van het onderzoeksgebied. Ten zuiden hiervan staat op de kaart 'Cappel sluijs' geschreven. Hier lag dus blijkbaar een kleine sluis. Waar de sluis precies moet worden gelokaliseerd, is niet duidelijk.

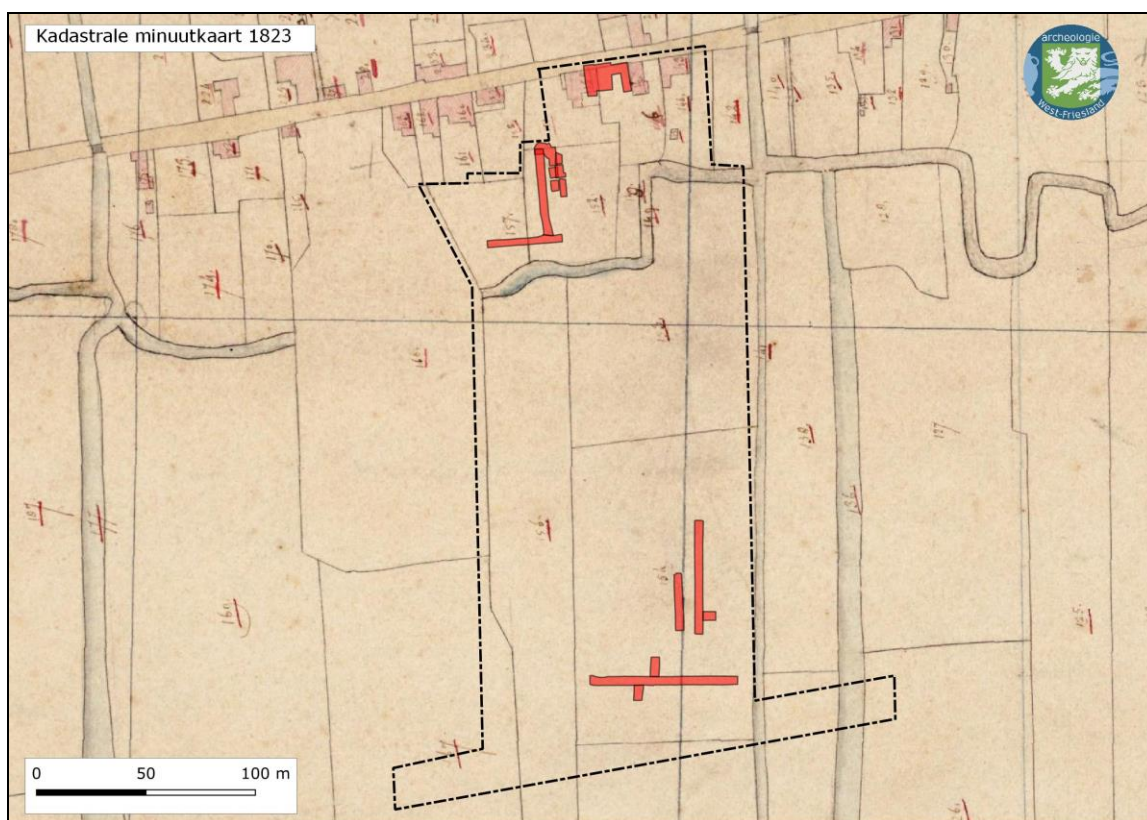
De eerstvolgende relevante kaart dateert uit het begin van de 19de eeuw, namelijk de eerste kadasterkaart uit 1823 (afb. 7). Langs de noordzijde van het onderzoeksgebied staan drie huizen. Een deel daarvan is reeds onderzocht tijdens een opgraving in 2018 (zie tabel onder). Het rechterhuis is in bezit van Jacob Bijl, bouwman van beroep. Achter zijn huis ligt een boomgaard met schuurtje. Naast hem woont Jan Bakker, eveneens bouwman. Ook achter zijn huis ligt een boomgaard. Geheel links staat de boerderij van boer Jan Cornelis Bakker met een schuur, erf, boomgaard en moestuin. De rest van het onderzoeksgebied is in gebruik als weiland. Dit land was in bezit van de welgestelde familie Snouck van Loosen uit Enkhuizen, Andries Roelof Blok, een rentenier uit Amsterdam, en de Rooms Katholieke Kerk van Enkhuizen.

Afbeelding 5. De locatie van het plangebied (zwarte lijn) op de kaart van Van Deventer (1651-1654).

Afbeelding 6. Het onderzoeksgebied (zwarte lijn) op de kaart van Johannes Dou uit omstreeks 1650.

Afbeelding 7. Het plangebied op de kadastrale kaart uit 1823 met daarop de reeds uitgevoerde archeologische onderzoeken (in rood).

4. Archeologische en geologische bronnen

Op het terrein van INCOTEC hebben de afgelopen jaren meerdere archeologische onderzoeken plaatsgevonden (tabel 1). Hieronder worden de resultaten van deze onderzoeken uiteengezet.

Jaar uitvoering	Soort onderzoek	Jaar rapportage
2012	Archeologisch bureauonderzoek + verkennend booronderzoek	2012
2013	Inventariserend en aanvullend archeologisch onderzoek, Westeinde 107	2014
2018	Archeologische opgraving Westeinde 111-113	2021

In 2012 is een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek op het terrein van Incotec uitgevoerd. Op basis van de vergaarde gegevens werd een middelhoge verwachting voor de Bronstijd vastgesteld en aan de noordzijde van het terrein een hoge verwachting voor vindplaatsen vanaf de 12de eeuw.²

In 2013 volgde een archeologisch onderzoek. Op twee locaties werd door middel van proefsleuven archeologisch onderzoek uitgevoerd. Circa 60 m van het lint werd naast sporen uit de Bronstijd en Nieuwe Tijd een middeleeuwse huisterp aangetroffen. Aan de zuidzijde van het terrein werd de periferie van een bronsstijdnederzetting gevonden.³

In 2018 werd een opgraving uitgevoerd aan de noordzijde van het terrein. Hier werden archeologisch resten teruggevonden van de 13de tot en met de 19de eeuw. Bakstenen funderingen dateerden vanaf de 15de eeuw.⁴

Tijdens de ruilverkavelingswerkzaamheden in de jaren '70 van de vorige eeuw zijn door dr. W.H. De Vries-Metz luchtfoto's gemaakt van gediepploegde akkers.⁵ Op deze akkers waren op dat moment aanwezige sporen uit de Bronstijd duidelijk zichtbaar vanuit de lucht (afb. 8 & 9). Op basis van het reeds uitgevoerde onderzoek kan worden gesteld dat in het plangebied archeologische resten uit de Bronstijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aanwezig zijn. Op de nog niet eerder opgegraven en vrijgegeven delen zijn resten van deze nederzettingen aanwezig. Voor deze archeologische perioden kan daarmee een hoge archeologische waarde worden vastgesteld.

5. Conclusie

Incotec BV is voornemens om bestaande bebouwing te slopen en grote delen van het terrein opnieuw in te richten. De exacte omvang van de ingreep en de verstoringsgraad is op dit moment nog niet geheel duidelijk. Op basis van de aangeleverde beoogde nieuwe situatie is zichtbaar dat de geplande ingreep ook plaats zal vinden op nog niet vrijgegeven delen binnen het plangebied. Reeds eerder uitgevoerd onderzoek heeft aangetoond dat binnen het plangebied archeologische resten uit de Bronstijd, Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aanwezig zijn. De nieuwbouwplannen zullen deze resten naar verwachting zodanig verstoren dat een archeologische opgraving uitgevoerd dient te worden.

---

² Duijn & Soonius 2012, 28.

³ Gerritsen & Duijn 2014.

⁴ Leek & Stellingwerf 2021.

⁵ De Vries-Metz 1993.

Afbeelding 8. Uitsnede uit de kadastrale kaart van West-Friesland van voor de ruilverkaveling. Hierop zijn de sporen uit de Bronstijd aangegeven die vanuit de lucht zijn gezien na het diepploegen van het land. Het onderzoeksgebied is aangegeven met de rode cirkel. Uit: De Vries-Metz 1993, kaart 3.

Afbeelding 9. Concentratie van prehistorische sporen ten noorden van het Westeinde, gezien vanuit het noorden (foto: W.H. Metz nr. 76-653-15).

6. Advies

Vanuit het gemeentelijk beleid wordt geadviseerd om archeologie-vriendelijk te bouwen, dat wil zeggen de bodem niet te verstoren. Een archeologie-vriendelijk bouwplan kan worden getoetst door Archeologie West-Friesland en dient te worden goedgekeurd door de gemeente.

Een niet archeologie-vriendelijk bouwplan houdt in dat de huidige situatie van de bodem zal worden verstoord tijdens het bouwproces. Onder bodemverstoring wordt verstaan:

- het verwijderen van muurwerk uit de bodem, hier onder vallen ook funderingen en palen van de bestaande bebouwing vanaf de vrijstellingsdiepte gemeten vanaf het bestaande maaiveld van de archeologische vindplaats.
- vorstranden dieper dan 30 cm
- het aanbrengen van funderingspalen, damwanden, grondverbeteringen, groutankers etc.
- bodemsaneringen, tijdelijke uitplaatsing van vervuilde grond
- kelders, ondergrondse reservoirs, overmatige boringen voor diverse onderzoeken en bijvoorbeeld wkk installaties
- kruipruimtes
- vijvers/watercompensaties
- sloten en andere ingravingen
- kabels en leiding-tracés vanaf maaiveld

Ligt het in de planning om één of meerdere van bovenstaande bodemverstorende werkzaamheden tijdens het project uit te voeren, dan wordt het bouwproject als niet archeologie-vriendelijk

geclassificeerd en dient nader archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. De exacte omvang van dit onderzoek hangt sterk samen met de geplande bodemingrepen. Hierover dient nader contact plaats te vinden tussen Incotec en Archeologie West-Friesland.

Indien de geplande ingrepen benodigd voor de nieuwbouw een oppervlakte groter dan 100 m² bestrijken en niet archeologie-vriendelijk worden uitgevoerd, is op basis van de geplande nieuwbouw en de hoge archeologische waarde een archeologisch onderzoek in het kader van de AMZ-cyclus vereist. Dit archeologisch onderzoek dient te bestaan uit een vlakdekkende archeologische opgraving voorafgaand aan de bouwwerkzaamheden. Als leidraad voor de opgraving dient een Programma van Eisen te worden opgesteld dat vervolgens aan het bevoegd gezag ter goedkeuring wordt voorgelegd.

Archeologie West-Friesland kan een dergelijk onderzoek uitvoeren, maar het kan ook door een gecertificeerd archeologisch bedrijf worden uitgevoerd. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn, conform de Erfgoedwet (hoofdstuk 9 § 1), voor rekening van de initiatiefnemer.

Na het opgraven van de archeologische waarden kan het plangebied worden vrijgegeven met betrekking tot het aspect archeologie.

Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de projectontwikkelaar en/of koper om afspraken over het vervolgtraject te maken (M.H. Bartels, 06-30468593).

1. Bronnen

Duijn, D.M., & C.M. Soonius, 2012. Westeinde 107, uitbreiding Incotec BV, gemeente Enkhuizen. Een archeologisch bureauonderzoek en veldtoets. *West-Friese Archeologische Rapporten* 38, Hoorn.

Ente, P.J., 1963. Een bodemkartering van het tuinbouwcentrum 'De Streek'. *De bodemkartering van Nederland*, deel XXI. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Gerritsen, S., & D.M. Duijn, 2014. Bronstijd greppels en een middeleeuwse terp. Inventariserend en aanvullend archeologisch onderzoek aan Westeinde 107, gemeente Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 66, Hoorn.

Leek, J., & W. Stellingwerf, 2020. Wonen op een vijfhonderd jaar oude brandlaag. Archeologisch onderzoek op de percelen Westeinde 111-113 in Enkhuizen, gemeente Enkhuizen. *West-Friese Archeologische Rapporten* 157, Hoorn.

Molenaar, S. & R. van Berkel, 2013. Archeologische Beleidsnota Gemeente Enkhuizen. RAAP-rapport 1591. Archeologisch Adviesbureau RAAP, Weesp.

Westfries Archief

2. Geldigheid

Indien de (bodemroerende) plannen voor dit project worden gewijzigd na advisering, dan dienen de nieuwe plannen te worden voorgelegd aan Archeologie West-Friesland, zodat deze opnieuw kunnen worden beoordeeld. Het voorgaande advies vervalt daarmee.

Deze archeologische quickscan heeft een geldigheid van **2 jaar**. Na verloop van deze periode wordt het advies ongeldig en dient bij ontwikkelingen een nieuw archeologisch advies te worden aangevraagd. Dit geldt ook voor ongewijzigde bouwplannen.

Bovenstaand archeologisch advies is daarmee geldig tot:

25-06-2023